4

predlog praktične politike

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Teritorijalni i granični sporovi na Zapadnom Balkanu

Studija slučaja: teritorijalni i sporovi oko administrativne linije između Srbije i Kosova

Zorana Brozović

Sažetak

Nakon raspada bivše Jugoslavije, teritorijalni i granični sporovi doneli su bivšim jugoslovenskim republikama i pokrajinama niz raznovrsnih problema. Najznačajniji problemi, posmatrano iz ugla prosečnog stanovnika na Zapadnom Balkanu, zajedno sa preporukama predstavljeni su u regionalnoj studiji pod nazivom „Crtanje granica na Zapadnom Balkanu: ljudska perspektiva“ (*Drawing boundaries in Western Balkans: A people`s perspective*). Ova studija slučaja rezultat je istraživanja koje je trebalo da otkrije koji su najznačajniji problemi ljudi koji žive na jugu Srbije, u blizini administrativne linije sa Kosovom i Metohijom. Empirijski materijal za studiju prikupljen je u Bujanovcu. Učesnici ovog istraživanja smatraju da najveći problem sa kojim se suočava njihova zajednica predstavlja nedovoljna razvijenost ovog regiona. Takođe, oni su kao probleme sa kojima se suočavaju navodili i podeljenost društva po linijama etničke pripadnosti, nepriznavanje diploma izdatih na Kosovu, produženo prisustvo oružanih snaga u regionu, kao i nedostatak slobode kretanja za građane Kosova. Preporuke date u ovom članku upućene su Vladi Srbije, lokalnim vlastima i međunarodnoj zajednici.

Mart 2012

Ova studija slučaja rezultat je realizacije projekta pod nazivom „Ljudska perspektiva mirotvorstva“ (People's Peacemaking Perspectives), na kome su zajednički radile organizacije Conciliation Resources i Safeworld. Finansirala ga je Evropska komisija posredstvom Instrumenta za stabilnost.

Projekat predstavlja analize i preporuke institucijama Evropske unije, koje su zasnovane na mišljenjima i iskustvima stanovnika u različitim zemljama i regionima, pogođenim nestabilnošću i nasiljem. Regionalna studija može se pronaći na sledećoj adresi: <*http://saferworld.org.uk/downloads/pubdocs/Drawing%20boundaries%20in%20the%Western%20Balkans.pdf*>

Uvod

Teritorijalni i granični sporovi između Srbije i ostalih zemalja nastalih nakon raspada SFRJ razlikuju se od slučaja do slučaja. Demarkacija granica završena je samo u slučaju sa Makedonijom. U ovom izveštaju biće predstavljeni teritorijalni sporovi i sporovi oko administrativne linije između Srbije i Kosova, dati iz ugla građana Srbije koji žive u blizini administrativne linije između Srbije i Kosova.[1]

Kosovo je proglasilo nezavisnost 2008. godine, ali Srbija smatra Kosovo svojom južnom pokrajinom. Prema stanovištu Srbije, postojeća administrativna linija ne može biti pretvorena u državnu granicu.

1 Pod rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244/1999.

Evropska komisija, iako je značajan akter u regionu, ne može da pruži direktnu pomoć stranama koje imaju teritorijalan ili granični spor. Utvrđivanje granica EU smatra bilateralnim pitanjem, za koje ova organizacija nije nadležna. Kada su u pitanju problemi granica, *acquis communautaire* ne postoji, niti postoji metodologija kojom bi se pratio razvoj događaja na terenu. Međutim, regionalna saradnja i dobrosusedski odnosi nisu samo „suštinski deo procesa integracije u Evropsku uniju“[2], već i sastavni deo Izveštaja o napretku, koji Evropska komisija redovno izdaje (u odeljku Politički kriterijumi). Zbog toga je uloga Evropske unije značajna u čitavom regionu.

Evropska unija ima ključnu ulogu u pokušajima rešavanja sporova koji postoje između Srbije i Kosova. Pregovori Beograda i Prištine započeti su u martu 2011. godine, a nadgleda ih Visoki predstavnik EU za spoljnu politiku Ketrin Ešton, dok je glavni posrednik diplomata Evropske unije Robert Kuper. Odnosi Prištine i Beograda imaju, takođe, važnu ulogu u daljem napretku Srbije ka integraciji u Evropsku uniju. Evropski savet je Srbiji početkom marta odobrio status kandidata za učlanjenje u EU. Datum početka pregovora još uvek nije određen, ali je sigurno da će napredak odnosa Srbije i Kosova biti značajan za ovaj proces. Saradnja Srbije sa institucijama na Kosovu ocenjena je u izveštaju o napretku u poglavlju pod nazivom „Regionalna pitanja i međunarodne obaveze“. U ovim izveštajima redovno se prate dostignuća dijaloga koji se vodi između Beograda i Prištine. Evropska unija očekuje dalju normalizaciju odnosa sa Kosovom, poštovanje principa inkluzivne regionalne saradnje, primenu principa uključive i funkcionalne regionalne saradnje, nalaženje rešenja za pitanja telekomunikacija i uzajamnog priznavanja diploma, kao i nastavak sprovođenja sporazuma koji su do sada postignuti u saradnji sa EULEKS-om kako bi ova misija mogla da obavlja svoje funkcije u svim delovima Kosova.[3] Evropska unija će sigurno budno pratiti dešavanja u blizini administrativne linije sa Kosovom i Metohijom.

Tokom ovog istraživanja u središtu interesovanja bio je način na koji obični ljudi, građani koji žive u blizini administrativne linije sa Kosovom i Metohijom, doživljavaju situaciju na ovoj teritoriji. Istraživanjem smo hteli da ispitamo na koji se način sporovi između Srbije i Kosova odražavaju na svakodnevni život ljudi na jugu Srbije. Preporuke upućene lokalnim vlastima, Vladi Srbije i Evropskoj komisiji trebalo bi da pomognu Srbiji da prevaziđe nerešene sporove koji predstavljaju prepreku daljoj integraciji u Evropsku uniju.

2 Izveštaj o napretku Srbije. 2009: 21. <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/sr_rapport_2009_en.pdf>

3 „Mišljenje o kandidaturi Srbije za učlanjenje u EU. Zaključci i preporuke.” <http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/misljenje_kandidatura/Zakljucak%20i%20preporuka_SR.pdf>

Metodologija korišćena u ovom istraživanju razvijena je tokom realizacije projekta „Ljudska perspektiva mirotvorstva“ (*People's Peacemaking Perspectives*), a cilj joj je bio da ispita način na koji obični građani doživljavaju teritorijalne sporove ili nerešene granične sporove na Zapadnom Balkanu. Istraživanje treba da prikaže na koji način nerešeni sporovi utiču na svakodnevni život građana koji žive u izabranim područjima, ali i na druge zainteresovane strane.[4] Metodologija je uključivala: 1) pregled literature, sajtova i članaka u medijima, koji se odnose na izabrane slučajeve; 2) izvođenje polustruktuiranih intervjua sa predstavnicima institucija na centralnom i lokalnom nivou vlasti, kao i sa lokalnim organizacijama civilnog društva (OCD), međunarodnim organizacijama i predstavnicima Evropske unije i 3) razgovore u okviru fokus grupa sa liderima u lokalnim zajednicama i sa ljudima koji žive u blizini granice/administrativne linije.

Politički kontekst

Jug Srbije[5] je neformalan naziv kojim se opisuje deo Republike Srbije oko administrativne linije sa Kosovom. Zbog blizine Kosova, u ovom regionu Srbije najbrojnija je albanska manjina, i to u tri opštine – Bujanovac, Medveđa i Preševo.[6] Sve tri opštine razlikuju se po demografskoj strukturi. Albanci čine većinu u Preševu, Srbi većinu u Medveđi, a u Bujanovcu većinu čine Albanci, dok Srbi i Romi čine značajan deo stanovništva. Ovaj region jedinstven je po tome što predstavlja jedini deo Srbije u kome je došlo do oružanog sukoba nakon pada Miloševićevog režima. U ovom regionu se i dalje događaju sporadični incidenti.

4 Rezultat projekta predstavlja pet studija slučajeva: Bosna i Hercegovina (koju je sastavio Centra za sigurnosne studije, BiH), Kosovo (koju su pripremili Forum za građansku inicijativu i Kosovski centar za sigurnosne studije, Kosovo), Crna Gora (koju je pripremio Centar za sigurnosne studije, Crna Gora), Rešenja procesa razgraničenja Kosova i BJRM (koju su pripremili Forum za građanske inicijative i Kosovski centar za bezbednosne studije, Kosovo) i slučaj studije Srbija, koji se bavi teritorijalnim i graničnim nesuglasicama između Srbije i Kosova, kao i procesom razgraničenja Srbije i Crne Gore. Regionalni izveštaj pripremila je organizacija *Safeworld*, na osnovu ovih dokumenata.

5 Jug Srbije geografski predstavlja širi pojam, koji uključuje i opštine na granicama sa Makedonijom i Bugarskom.

6 Postoji više naziva za ovaj region. Republika Srbija podeljena je na okruge, pri čemu opštine Bujanovac i Preševo pripadaju Pčinjskom okrugu, dok Medveđa pripada Jablaničkom okrugu. „Južna Srbija“ je termin koji Vlada Srbije koristi da naglasi poseban odnos koji ima prema opštinama Preševo, Bujanovac i Medveđa. „Preševska dolina“ je naziv koji koriste albanski političari za Preševo i Medveđu. Naziv „Istočno Kosovo“ koriste Albanaci i odnosi se na sve tri opštine u Srbiji i na delove Makedonije. Pored ove tri opštine, na administrativnoj liniji nalaze se i opštine Kuršumlija, Brus, Raška, Novi Pazar i Tutin.

God.	Srba	%	Albanaca	%	Roma	%	Drugih	%	Ukupno
1991.	14.660	29,77	29.588	60,09	4.408	8,95	582	1,18	49.238
2002.	14.782	34,14	23.681	54,69	3.867	8,93	972	2,24	43.302

Tabela 1. Demografska struktura opštine Bujanovac[7]

God.	Srba	%	Albanaca	%	Roma	%	Drugih	%	Ukupno
1991.	3.206	8,23	34.992	89,85	505	1,3	240	0,62	38.943
2002.	2.984	8,55	31.098	89,1	322	0,92	500	1,43	34.904

Tabela 2. Demografska struktura opštine Preševo[8]

God.	Srba	%	Albanaca	%	Roma	%	Drugih	%	Ukupno
1991.	8.194	61,3	3.832	28,66	119	0,89	1.223	9,15	13.368
2002.	7.163	66,57	2.816	26,17	108	1	673	6,25	10.760

Tabela 3. Demografska struktura opštine Medveđa[9]

Bombardovanje Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) 1999. godine svakako je jedan od najznačajnijih događaja za stanovnike ovog regiona u poslednjih desetak godina. Sukob je okončan vojno-tehničkim sporazumom, koji su potpisale Međunarodne bezbednosne snage (KFOR) i Vlada SRJ i Republike Srbije. Prema ovom sporazumu, srpske oružane snage povukle su se sa Kosova. Istovremeno, na 382 km dugačkoj administrativnoj liniji sa Kosovom i Metohijom uspostavljena je pet kilometara široka Kopnena zona bezbednosti (KZB), kojoj je pristup imala samo lakše naoružana policija.[10] Nedugo nakon potpisivanja sporazuma, u ovom regionu izbili su sukobi. Oni su u proleće 2001. godine dostigli vrhunac napadima na policiju i vojne jedinice, koje je izvršila OVPMB (Oslobodilačka vojska Preševa, Medveđe i

7 Izvor: Podaci za 1991. godinu uzeti su od Saveznog zavoda za statistiku: *Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gazdinstava u 1991. godini: Stanovništvo-nacionalna pripadnost, podaci po naseljima i opštinama*. Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1993. Za 2002. godinu iz Republičkog zavoda za statistiku: *Opštine u Srbiji 2010*, Beograd: Republički zavod za statistiku, 2010: 64-65. <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/Public/PublicationView.aspx?pKey=41&pubType=1>. Prema preliminarnim rezultatima popisa iz 2011, u opštini Bujanovac popisano je samo 18.542 stanovnika, ali zbog neuporedivosti rezultata, podaci nisu navedeni.

8 Ibid. Prema preliminarnim rezultatima popisa iz 2011, u opštini Preševo popisano je samo 3.066 stanovnika, ali zbog neuporedivosti rezultata, podaci nisu navedeni.

9 Ibid. Prema preliminarnim rezultatima popisa iz 2011, u opštini Medveđa popisano je 7.296 stanovnika, ali podaci o etničkoj zastupljenosti još uvek nisu dostupni.

10 Više informacija: „Vojno-tehnički sporazum." <http://www.nato.int/kosovo/docu/a990609a.htm>

Bujanovca), uz pomoć elemenata OVK (Oslobodilačke vojske Kosova).[11]

Prema izveštaju Međunarodne krizne grupe, tokom sukoba između OVPMB i jugoslovenskih bezbednosnih snaga poginulo je oko 100 ljudi, dok je 12.500 Albanaca prebeglo na Kosovo.[12] Sukob je okončan sporazumom o demilitarizaciji Albanaca i Srba (takozvani Končuljski sporazum), koji je potpisan u martu 2001. godine uz pomoć međunarodne zajednice. Potpisivanje ovog sporazuma dovelo je do raspuštanja OVPMB, dok je oružanim snagama dozvoljen povratak u Kopnenu zonu bezbednosti (KZB).

Kako bi bile smanjene međuetničke tenzije, okončani oružani sukobi i normalizovan život svih građana u te tri opštine na jugu Srbije, osnovano je 2002. godine Koordinaciono telo Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđa.[13]

Program za mirno rešavanje sukoba, takozvani Čovićev plan, razvijen je da bi: 1) eliminisao pretnje „državnom suverenitetu“ i „teritorijalnom integritetu“ Republike Srbije; 2) demilitarizovao region i omogućio bezbednost, slobodu kretanja i pravo svih izbeglica na povratak svojim domovima; 3) razvio multietničko i multikonfesionalno društvo i 4) pružio pomoć ekonomskom i društvenom razvoju regiona.[14]

Nedavni oružani sukobi do kojih je došlo na kosovskoj strani administrativne linije ukazuju na to da region i dalje nije stabilan. Odnosi Srbije i Kosova veoma su politizovani, te pitanja o razgraničenju neće još dugo biti na dnevnom redu pregovora koji se vode između Beograda i Prištine. Poslednja kriza u severnom delu Kosovu počela je ovog leta kada je Vlada Kosova uvela sankcije na proizvode iz Srbije, tvrdeći da Srbija onemogućava uvoz kosovske robe, jer ne priznaje pečate carine Kosova. Vlada Kosova je pokušala da iskoristi priliku kako bi preuzela kontrolu nad severnim delom Kosova. Pokušaj policije Kosova da preuzme kontrolu nad administrativnim prelazima, na kojima su do tada bili srpski pripadnici Kosovske policijske službe (KPS), dovelo je do toga da lokalni Srbi sa kosovske strane administrativne linije organizuju demonstracije, kao i do oružanih sukoba i spaljivanja graničnog prelaza Jarinje. Posle ovih incidenata, u kojima je jedan član KPS-a poginuo, KFOR je preuzeo

11 International Crisis Group. „Serbia: Maintaining Peace in the Preševo Valley.“ *ICG Europe Report No. 186,* Beograd/Brisel, 2007: 1.

12 International Crisis Group. „Nestabilni mir u južnoj Srbiji.“ *ICG Europe Report No. 152,* Beograd/Brisel, 2003: 1.

13 Glavni ciljevi Koordincionog tela promenjeni su više puta od njegovog osnivanja. Trenutni prioriteti su obrazovanje, rešavanje društvenih pitanja, ekonomski razvoj i jačanje kapaciteta građanskog društva. Više datalja: <http://www.kt.gov.rs/>

14 Iako je Vlada Republike Srbije usvojila ovu strategiju razrešenja krize, glavnu ulogu u njenom formiranju i sprovođenju imao je potpredsednik Vlade i prvi predsednik Koordinacionog tela za južnu Srbiju Nebojša Čović. Otuda se plan neformalno zove Čovićev plan.

kontrolu kosovske strane administrativne linije.[15] U oktobru, KFOR je pokušao da ukloni barikade u severnom delu Kosova, što je izazvalo sukobe u kojima je povređeno 20 meštana i 8 vojnika KFOR-a.[16] Barikade u blizini graničnih prelaza opstajale su do početka 2012. godine uprkos tome što je KFOR pretio upotrebom sile i što zvaničnici u Srbiji nisu podržavali održavanje barikada. U ovom izveštaju bavićemo se problemima ljudi koji žive na srpskoj strani administrativne linije sa Kosovom i Metohijom. Problemima stanovnika u severnom delu Kosova baviće se izveštaj o slučaju Kosova.[17]

Podaci na osnovu kojih je sačinjen ovaj izveštaj prikupljeni su u Bujanovcu, u maju 2011. godine. Polustrukturisani intervjui obavljeni su sa prvim sekretarom Delegacije EU, direktorkom kancelarije Koordinacionog tela Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac, Medveđa, poslanikom sa juga Srbije, predsednikom Skupštine opštine Bujanovac, opštinskim koordinatorom misije OEBS u Srbiji i koordinatorom projekata UN-HABITAT u Bujanovcu. Građani su učestvovali u istraživanju podeljeni u dve fokus grupe. Prva je bila sastavljena od lidera lokalnih zajednica (sedam učesnika), a druga od građana koji žive u blizini administrativne linije sa Kosovom i Metohijom (šest učesnika). Sedam Albanaca, tri Roma i tri Srbina učestvovali su u fokus grupama. Učesnici prve fokus grupe bili su iz Bujanovca, dok su učesnici druge bili iz sela Mali Trnovac, Dobrošin, Ljiljance i Končulj. Lokalna organizacija „Resurs centar Bujanovac“ pomogla je prilikom odabira učesnika fokus grupa.

15 Više informacija o ovom incidentu: „Napetost na administrativnoj liniji sa Kosovom.“ *Vreme br. 1073*, 28. 7. 2011.

16 Više informacija o ovom incidentu: <http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2011&mm=10&dd=20&nav_id=550932>

17 Izveštaj o problemima ljudi na kosovskoj strani administrativne linije, koji su sačinili Kosovski centar za bezbednosne studije (www.qkss.org) i Forum za građanske inicijative (www.fiq-fci.org).

Najznačajniji bezbednosni problemi građana na jugu Srbije

Prema rezultatima ovog istraživanja, problemi sa kojima se suočavaju pripadnici svih nacionalnosti jesu nedostatak perspektive, podeljenost društva i iseljavanje iz ovog regiona. Albanska zajednica dodatno je zabrinuta zbog problema slobode kretanja kosovskih državljana, kao i zbog produženog prisustva oružanih snaga u ovom regionu.

Nedostatak perspektive i iseljavanje sa juga Srbije

Učesnici fokus grupa su tokom intervuja najduže govorili o nedostatku perspektive, nezaposlenosti i nedovoljnoj ekonomskoj razvijenosti i istakli njihovu važnost. Jug Srbije je među najmanje razvijenim delovima Srbije, a stopa nezaposlenosti izuzetno je visoka.[18] Prosečna mesečna zarada u ovim opštinama niža je od nacionalnog proseka (oko 300 evra u januaru 2010), iako ove opštine nisu među opštinama sa najnižom zaradom u Srbiji.[19]

Raspad SFRJ i uspostavljanje novih granica i administrativne linije doveli su do slabije ekonomske razmene. To su posebno istakli učesnici istraživanja albanske nacionalnosti. Pre uspostavljanja granica i administrativne linije postojalo je tržište u severnoj Makedoniji i na Kosovu, na koje su bila upućena mala preduzeća sa juga Srbije. Trgovina sa Makedonijom smanjena je nakon uspostavljanja granice sa Srbijom i sa Kosovom nakon NATO intervencije 1999. Lokalni albanski privrednici bi više voleli da sarađuju sa kosovskom trgovinskom zajednicom, što je u vreme kada su prikupljani podaci za ovo istraživanje bilo gotovo nemoguće. Sporazum o slobodi kretanja između Srbije i Kosova stupio je na snagu u decembru 2011. godine, a prvi rezultati njegove primene se tek očekuju. Učesnici ovog istraživanja smatraju da politička pitanja posebno utiču na ekonomsku situaciju u ovom regionu. Region je politički nestabilan i potencijalni investitori radije biraju druga mesta za investiranje.

18 Nivo zaposlenosti u Bujanovcu (147 zaposlenih na 1.000 ljudi) i Preševu (85 na 1.000) niži je od Pčinjskog okruga (176) i znatno niži od razvijenijih opština, kao što su Beograd (376) i Novi Sad (435). Više detalja: **Republički zavod za statistiku.** *Opštine u Srbiji 2010.* 2010: 116–127.

19 Republički prosek je 2009. godine iznosio oko 300 evra. Opština Bujanovac u Pčinjskom okrugu imala je veći prosečni prihod u januaru 2010. godine (254 evra) od opština Vladičin Han (143 evra), Bosilegrad (206 evra), Trgovište (233 evra), pa čak i Vranje (242 evra). Preševo je imalo najvišu prosečnu zaradu u Pčinjskom okrugu (258 evra), uprkos visokoj stopi nezaposlenosti. Izvor: Ibid. 2010: 140–147.

Koordinaciono telo je svesno toga da investicije za razvoj predstavljaju jedan od prioriteta. Polovina budžeta ovog tela namenjena je opštinskim projektima na jugu Srbije. U periodu od 2008. do 2010. godine, Koorinaciono telo obezbedilo je 80 miliona evra za opštine na jugu Srbije.[20] Ova sredstva se ne prebacuju na račune opština odjednom, nego tek onda kada su projekti odobreni i kada je podneta dokumentacija. Na prvi pogled to u ove tri opštine nije vidljivo. Direktorka Službe Koordinacionog tela je tokom intervjua iznela dva moguća razloga za ovakvo stanje. Prvi je da je infrastruktura ovog regiona u vrlo lošem stanju i da postojeće investicije nisu dovoljne da bi se video značajan napredak. Drugi problem je to što ni lokalne vlasti ni Nacionalni savet Albanaca nemaju administrativne kapacitete za realizaciju ovakvih projekta. Kao primer, direktorka Službe Koordinacionog tela navela je teškoće sa renoviranjem porodiljske bolnice u Preševu. Lokalne vlasti nisu mogle da sastave tender, pa je Koordinaciono telo moralo to da učini umesto njih. Opštine na jugu Srbije dobijaju dodatna sredstva posredstvom Koordinacionog tela, te su sa te strane povlašćene u poređenju sa drugim nedovoljno razvijenim opštinama. Uprkos tome, ta dodatna sredstva ostaju često neiskorišćena zbog nedostatka kapaciteta.

Lokalni akteri, sa druge strane, kritikuju Koordinaciono telo da nema moć da nadležna ministarstva (kao što su Ministarstvo finansija, Ministarstvo za infrastrukturu, Ministarstvo za energetiku itd.) aktivnije uključi u ovaj region. Drugi problem je to što je predsednik Koordinacionog tela istovremeno i ministar za državnu upravu i lokalnu samoupravu, pa nema dovoljno vremena da se posveti problemima na jugu Srbije, dok direktor Službe Koordinacionog tela vrlo malo može uticati na Vladu.

Evropska unija svesna je važnosti razvoja regiona. Ona ga je pomagala realizacijom nekoliko programa, uključujući u to i Program za unapređenje zapošljavanja, kao i Program za oporavak i unapređenje opština (Rapid Employment Programme i Municipal Improvement and Revival Programme – MIR 1 i MIR 2), koji su završeni 2008.[21] Evropska unija je 2010. godine, zajedno sa Vladom Švajcarske i Vladom Srbije, započela realizovanje programa

20 Budžeti za opštine Preševo (oko 4,5 miliona evra), Bujanovac (5,5 miliona evra) i Medveđa (2,1 miliona evra) bili su 2009.niži nego opštinski budžeti drugih opština. Na primer, budžeti opština Ivanjica (oko 4,8 miliona evra) i Odžak (oko 4,6 miliona evra), čije je stanovništvo otprilike iste veličine kao stanovništvo preševske optšine, viši su iako one nemaju povlašćen status. Razvijenije opštine, kao na primer Inđija koja ima otprilike isto stanovnika kao i Bujanovac, imaju tri puta veći budžet (oko 15 miliona evra). Izvor: Ibid. 2010: 148–155.

21 Ovi programi su potpomogli opštine u Pčinjskom i Jablaničkom okrugu, doprinoseći jačanju dobre lokalne vlasti koja služi građanima, kao i lokalne međuopštinske uprave društvenog i ekonomskog razvoja. Program su finansirale EU, Austrijska agencija za razvoj (ADA), Švedska agencija za međunarodni razvoj (SIDA), Kraljevina Norveška i Vlada Republike Srbije.

PROGRESS, kojim želi da podrži 25 opština u jugozapadnoj Srbiji.[22] Ovim projektima trebalo bi da se poboljša infrastruktura, modernizuje lokalna vlast i unaprede usluge koje opštine nude svojim građanima i ekonomiji. Očekuje se da će sprovedeni projekti doneti dugoročne rezultate.

Ulica u Bujanovcu, OEBS, Milan Obradović

Još jedan problem u ovom regionu predstavlja iseljavanje. Prema podacima dobijenim popisom 2002. godine, sve se više smanjuje broj stanovnika u Bujanovcu. Posebno se iz ovog mesta iseljavaju Albanci. Broj Albanaca u periodu od 1991. do 2002. godine smanjio se za skoro 6.000 (Tabela 1).[23] Teško je izneti procenu sadašnjeg stanja i budućih trendova, zato što su Albanci bojkotovali popis 2011. godine. Emigracija iz manje razvijenih delova Srbije opšti je problem u Srbiji. Ovaj region specifičan je po tome što Albanci odlaze više od ostalih pripadnika etničkih grupa. Učesnici u fokus grupama preneli su da je nedostatak perspektive ono što navodi ljude da se sele na Kosovo ili u Zapadnu Evropu.

22 Program PROGRESS je program EU za zapošljavanje i društvenu solidarnost. Osnovan je da bi finansijski podržao primenu ciljeva Evropske unije u oblasti zapošljavanja, u oblasti drugih društvenih pitanja i jednakosti, kao što je navedeno u programu Zajednice. Više detalja: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=327>

23 Prema rečima poslanika Rize Halimija, treba pažljivo koristiti ovu brojku. U popisu 1991. godine, oni koji su radili u inostranstvu (pre svega u Zapadnoj Evropi) bili su uključeni u brojke, dok u popisu 2001. postoje dve kategorije: oni koji su u inostranstvu na period do godinu dana i oni koji su u inostranstvu duže od toga.

Nepriznavanje diploma stečenih na Kosovu

Srbija ne priznaje diplome stečene na kosovskim univerzitetima i školama. Ovaj problem su posebno istakli mlađi učesnici istraživanja, koji navode da su im zbog toga umanjene mogućnosti za zapošljavanje. Ovo predstavlja veliki problem mladim Albancima, koji uglavnom studiraju na Kosovu i u Albaniji. Oni biraju univerzitete na Kosovu ili u Makedoniji zbog jezika. Ekonomski razlozi su, takođe, veoma važni prilikom izbora univerziteta, jer budući studenti često imaju rođake na Kosovu ili u Makedoniji, a i ti univerziteti se nalaze bliže njihovim rodnim mestima. Zbog toga su troškovi studiranja na ovim univerzitetima mnogo manji nego troškovi studiranja u nekom od univerzitetskih centara u Srbiji.[24] Ovo je problem koji i Srbija i Kosovo priznaju kao vrlo važan. On je bio jedna od tema razgovora između Beograda i Prištine.[25] Tokom runde razgovora u Briselu 2. jula 2011, predstavnici Beograda i Prištine pristali su na generalno priznavanje diploma, koje će overiti treće lice, obostrano prihvaćeno međunarodno telo ili akademska institucija u državi, već priznato u Srbiji.[26] Ovaj sporazum počinje da se primenjuje početkom 2012. godine, a za njegovo ostvarivanje zadužena je Asocijacija evropskih univerziteta (AEU), posredstvom kancelarije u Prištini, gde će se vršiti nostrifikacija diploma. Na diplomama će biti pečat AEU-a.

Koordinaciono telo smatra da mladi treba da budu prioritet, pre svega, zato što je procenat mladih u opštoj populaciji veći nego u drugim regionima. Koordinaciono telo je, takođe, svesno toga da mladi u ovom regionu predstavljaju veći deo populacije nego u drugim delovima zemlje, što znači da će u budućnosti verovatno porasti stopa nezaposlenosti. Ovo telo je, takođe, svesno toga da mladi iz regiona često idu na Kosovo ili u Makedoniju da studiraju. Za stipendije učenika srednjih škola obezbeđeno je u 2011. godini 124 hiljade evra. Stipendije je u 2010. godini dobilo 206 đaka, a u 2009. godini 147 đaka.[27] Dodatnih

24 Na primer, udaljenost od Bujanovca do Niša je 97 km, dok je do Prištine 54 km.

25 Prvi direktni razgovori između Srbije i Kosova nakon što je bivša srpska pokrajina proglasila nezavisnost 2008. godine, započeti su u martu 2011. godine. Nadgledala ih je Visoki predstavnik EU Ketrin Ešton. Glavne teme razgovora bile su vladavina prava, sloboda kretanja i regionalna saradnja. Cilj razgovora bio je da se popravi saradnja na Zapadnom Balkanu i da se ceo region približi EU. Delegacija Srbije težila je tome da postigne dogovor o tehničkim pitanjima i o poboljšanju života srpskog stanovništva na Kosovu. Do sada je održano šest sastanaka. Poslednji sastanak, planiran za 28. septembar 2011. godine, otkazan je, zato što srpska delegacija nije pristala da razgovara o telekomunikaciji i regionalnim inicijativama dok je trajalo nasilje na graničnim prelazima na severnom Kosovu.

26 „Srbija priznaje diplome sa Kosova.“ *B92*, 12. jul 2011. <http://www.b92.net/info/komentari.php?nav_id=524908>

27 Više informacija: „Konkurs za stipendije učenika.“ *Jugpress*, 1. septembar. <http://www.jugpress.com/index.php/jug-srbije/10050-konkurs-za-stipendije-uenika>

11 stipendija obezbeđeno je za đake sa juga Srbije (5 Albanaca i 6 Srba), koji će na srpskom jeziku studirati na Univerzitetu u Novom Sadu od školske 2011/2012. godine. Ovo je, naravno, dobar korak, ali je ta pomoć i dalje mala. Koordinaciono telo kritikuju zbog toga što nije više angažovano kada je u pitanju nabavljanje školskih knjiga na albanskom jeziku. Primera radi, i dalje je potrebno oko 400 udžbenika albanskog jezika za albanske đake u osnovnim i srednjim školama. Knjige za prvi razred stigle su u Bujanovac, Preševo i Medveđu tek 15 dana nokon početka nastave u školskoj 2010/2011. godini.

Jedan od načina da se mladi zadrže u regionu jeste i otvaranje dva odeljenja pravnog i ekonomskog fakulteta Univerziteta u Nišu na albanskom jeziku.[28] Ovo je rezultat zajedničkog rada Koordinacionog tela, Ministarstva za obrazovanje, Nacionalnog saveta Albanaca[29] i OEBS misije u Srbiji. Ove institucije se nadaju da je ovo način da se Albanci zadrže na jugu Srbije, ali je otvoreno pitanje da li je otvaranje ovih fakulteta u skladu sa potrebama rada. Otvaranje programa za studiranje na albanskom jeziku u Medveđi, takođe, predstavlja predmet kritika, jer je broj Albanaca u Medveđi mali.[30] Ekonomski fakultet u Subotici je u oktobru 2011, takođe, otvorio odeljenje u Bujanovcu, gde će studenti moći da prate nastavu na srpskom i na albanskom jeziku. U prvoj generaciji ima 69 studenata (39 Albanaca i 30 Srba).

28 U školskoj 2010/2011. godini na Ekonomski fakultet upisala su se 32 studenta, a na Pravni fakultet 45.

29 Nacionalni saveti predstavljaju nacionalne manjine prilikom rešavanja pitanja kao što su obrazovanje, kultura, upotreba jezika nacionalne manjine. Oni učestvuju u donošenju odluka o ovim pitanjima. Ministarstvo za ljudska prava održava spisak saveta nacionalnih manjina („Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina.“ *Službeni Glasnik Republike Srbije* No. 72/2009).

30 Prema podacima Rize Halimija, poslanika iz ovog regiona, u Medveđi trenutno živi samo 500 Albanaca. Albanci su bojkotovali popis 2011. godine, pa je teško dati tačne podatke o strukturi stanovništva u ovom regionu.

Sloboda kretanja

Albanci koji su učestvovali u radu fokus grupa posebno su istakli problem slobode kretanja državljana Kosova. U vreme kada su prikupljani podaci za ovo istraživanje još uvek nije stupio na snagu Sporazum o slobodi kretanja preko administrativne linije između Kosova i centralne Srbije. Građanima Republike Srbije je u vreme izvođenja istraživanja bila potrebna samo lična karta za odlazak na Kosovo, ali je građanima Kosova dolazak u Srbiju bio gotovo nemoguć. Problem je nastao nakon 1999. godine. Ljudi koji su imali dokumenta koja su izdale institucije Kosova morali su da prođu komplikovanu proceduru. Ova procedura zahtevala je od državljanina Srbije kod kog će odsesti osoba sa kosovskim dokumentima, da pošalje pozivno pismo Ministarstvu unutrašnjih poslova. Pošto bi pojedinac prešao administrativni prelaz, srpska policija bi zadržala pasoš koji su izdale kosovske vlasti sve dok je ta osoba u Srbiji. Ovo ograničenje slobode kretanja odvojilo je Albanace od njihovih sunarodnika, rođaka i prijatelja koji žive na Kosovu.

Sloboda kretanja bila je tema razgovora Beograda i Prištine u Briselu 2. jula 2011. godine. [31] Sporazum koji je tada potpisan počeo je da se primenjuje krajem 2011. godine. Građani Kosova na teritoriju uže Srbije mogu da uđu sa ličnim kartama, uz koje će na ulasku dobijati identifikacioni karton. Ovaj karton će predavati nadležnoj carinskoj službi na izlasku iz zemlje. Kosovski pasoši neće biti prihvatani. Sporazum ne predviđa mogućnost putovanja sa Kosova u Srbiju sa pasošem koji je izdati na Kosovu.[32]

Ljudi koji žive blizu administrativne linije sa Kosovom (npr. selo Kočulj) nisu imali nikakvih problema dok nije proglašena nezavisnost Kosova. Sada moraju da prelaze administrativnu liniju na graničnim prelazima, tj. moraju da prolaze njima nepoznatu proceduru. Bilo je slučajeva kada su ljudi prelazili liniju na pogrešnim mestima i kada su zbog toga bili uhapšeni i morali da plate visoke kazne.

Dodatni problem, naročito leti, predstavlja čekanje na prelazima, što najviše osećaju ljudi koji rade u Zapadnoj Evropi i koji se vraćaju u Makedoniju ili na Kosovo. Građani misle da prelazi treba da postoje, ali da treba ubrzati prelazak i olakšati proceduru.

31 Do sada su postignuta tri dogovora: o matičnim knjigama, o slobodi kretanja i o priznavanju školskih i univerzitetskih diploma. Više detalja: „EU facilitated dialogue: three agreements.“ *Press statement*, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/123383.pdf>

32 Stefanović. „Činilo mi se kao da pričam sa ljudima sa druge planete.“ *Blic*, 5. 7. 2011. <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/263962/Stefanovic-Cinilo-mi-se-kao-da--pricam-sa-ljudima-sa-druge-planete>

Podeljenost zajednice i nepoverenje Albanaca u državne institucije

Podeljenost zajednice i nepoverenje Albanaca u državne institucije nalazi se među najvećim izazovima na jugu Srbije. Postoje značajne razlike u odnosu na situaciju iz devedesetih godina na Kosovu kada su Albanci, kao odgovor na nedostatak autonomije, formirali paralelne institucije. Na jugu Srbije, Albance su predstavljale institucije Republike Srbije čak i tokom Miloševićevog režima kada su imali predstavnika u Parlamentu. Trenutno u Skupštini postoji jedan poslanik albanske nacionalnosti iz ovog regiona – Riza Halimi. Najveći problem predstavlja to kako integristali Albance u institucije i kako učiniti da oni svoju decu ubede u to da je Srbija njihova zemlja.

Svi učesnici slažu se oko toga da su različite zajednice, iako nema otvorenih sukoba ili tenzija među njima, izrazito podeljene. Dobar primer ove podvojenosti jeste činjenica da srpska i albanska deca ne idu u iste škole u Bujanovcu. Romska deca idu u školu sa srpskom decom iako, kao što je to i slučaj u drugim delovima Srbije, nemaju mogućnost da uče svoj jezik u školi. Popis iz oktobra meseca 2011. godine daje nam još jedan primer ove podvojenosti: Albanci na jugu Srbije masovno su bojkotovali popis, sledeći pozive albanskih političara. Svi učesnici se slažu oko toga da dešavanja na Kosovu direktno utiču na jug Srbije i da se ljudi koji žive u ovom regionu osećaju kao žrtve, bez obzira na nacionalnost. Nekoliko dana pre našeg terenskog istraživanja Ivica Dačić, potpredsednik Vlade Srbije i ministar unutrašnjih poslova, izjavio je da Srbija i Albanija treba da podele Kosovo.[33] Svi učesnici misle da ovakve izjave samo pojačavaju tenzije u južnoj Srbiji.

„(...) Srbin iz Beograda i Albanac sa Kosova pate manje zbog loših srpsko-albanskih odnosa od Srbina iz Bujanovca ili Albanca iz Preševa."

novinar iz Bujanovca

Stvaranje multietničke lokalne vlasti bio je mehanizam koji je kao cilj imao to da se Albanci integrišu u institucije. Upravo je to bio i jedan od ciljeva Čovićevog plana, povezan sa potrebom regiona da razvije multietničko i multikonfesionalno društvo. U Bujanovcu je prvi albanski gradonačelnik Nagip Arifi izabran 2002. godine na vanrednim izborima. Skoro deceniju kasnije, predstavnik lokalnih vlasti u Bujanovcu smatra da nijedna vlada od 2002. godine nije imala političku volju da reši problem integracije Albanaca u srpske institucije. Kao primer, on navodi da državni predstavnici često posećuju policiju i vojsku na jugu

33 „Kosovo treba deliti sa Albanijom." *Blic*, 1. 6. 2011. <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/257247/Kosovo-treba-deliti-sa-Albanijom>

Srbije, ali nikada lokalnu vlast, iako bi trebalo. Posle višedecenijskog odsustva iz lokalnih institucija, Albanci su i dalje proporcionalno slabije predstavljeni, ali se očekuje da će se to dugoročno promeniti. Sa druge strane, utisak koji se stiče u intervjuima je da, onda kada dospeju do pozicija lokalnih vlasti, albanski političari govore samo o interesima albanske zajednice.

„Ako pogledate strukturu zaposlenih u javnim preduzećima, tamo gde su Srbi na visokim položajima, broj zaposlenih Albanaca i Roma je mali, dok je tamo gde su Albanci na visokim položajima broj zaposlenih Srba i Roma mali. U jednom slučaju su Srbi i Romi manjina, u drugom Albanci i Romi. To je zato što institucije nisu demokratizovane i problem je kako promeniti taj pristup."
novinar iz Bujanovca

Koordinaciono telo za jug Srbije bavi se unapređenjem nivoa društvene i političke integracije. Često se čuju kritike da ovo telo ima više zaposlenih u Beogradu nego na jugu Srbije, kao i da zaposleni često nisu upoznati sa ovim regionom. Učesnici istraživanja smatraju da Vlada ne podržava multikulturalizam koji bi bio u skladu sa realnim potrebama lokalnog stanovništva.[34]

„ Ovde nam treba lokalna vlast, gde se niko neće osećati kao pobednik ili poraženi, već gde su sve zajednice bar približno zadovoljne."
doktor iz Bujanovca

Nacionalni savet Albanaca predstavlja još jedan mehanizam koji bi trebalo da pomogne Albancima da odbrane svoje interese u oblasti obrazovanja, kulture, informisanja, zvanične upotrebe albanskog jezika i dr. Albanci su bili jedina velika manjina bez nacionalnog saveta sve do 2010. godine. Nacionalni savet Albanaca formiran je pošto su se međunarodni akteri, poput OEBS-a, USAID-a, ambasada Velike Britanije i SAD, uključili u proces. Problem je bio u tome što su albanske političke stranke imale suprotne stavove o Savetu. Postoji 11 albanskih političkih stranaka na jugu Srbije, ali je glavni sukob postojao između Partije za demokratsko delovanje, koja se zalagala za to da se savet formira direktnim izborima, i

34 Učesnici su naveli primer predstave „Ti i Ja = Mi", koja je imala podršku Koordinacionog tela. Predstavu je pripremilo četrnaestoro dece iz različitih opština na četiri jezika (albanski, engleski, srpski i romski). Učesnici ove studije kritikovali su predstavu, zato što je u njoj učestvovala samo jedna osoba iz Preševa, zato što je igrana samo nekoliko puta u Preševu i Bujanovcu i zato što se oglušila o pravi problem – integraciju Albanaca i Roma, jer je, po njihovom mišljenju, integracija u republičke institucije veći problem nego li komunikacija između različitih zajednica.

Demokratske partije Albanaca, koja se protivila njegovom formiranju. Ova poslednja bojkotovala je izbore, zajedno sa Demokratskom unijom doline i Partijom demokratskog progresa. Glavna rasprava u albanskoj zajednici vodila se oko pitanja da li zajednica uopšte treba da sarađuje sa državnim institucijama i da li će Vlada iskoristiti ovo telo kao političku alatku da pokaže svoju tobožnju odanost rešenju međuetničkih problema kako ne bi stvarno morala da se angažuje. Telo je formirano u julu 2010. godine. U anketi o manjinskim pravima Albanaca i Nacionalnom savetu Albanaca, sprovedenoj u aprilu 2011, većina ispitanika (89,40%) nije bila svesna postojanja Saveta i njegovog rada. Otprilike jedna trećina (30,80%) nije poznavala ulogu i funkcije Saveta.[35] Prema mišljenju predsednika Nacionalnog saveta Albanaca, obrazovanje je jedan od prioriteta Saveta, a rešavanje problema onemogućeno je politikom koja se vodi na visokim položajima. Kao primer, on je naveo da su čak i tokom Miloševićeve ere školska deca koristila udžbenike sa Kosova, ali da je to sada nemoguće, pošto Srbija ne priznaje Kosovo i tamošnje udžbenike.[36] Prvi rezultati rada Nacionalnog saveta Albanaca biće vidljivi u predstojećem periodu. Vlada Srbije treba da obezbedi saradnju državnih institucija i Nacionalnog saveta Albanaca, koji će raditi na uvećanju prava albanske zajednice.

35 Više detalja o ovom istraživanju: „Anketa o manjinskim pravima Albanaca i Nacionalnom savetu albanske nacionalne manjine." <http://www.transconflict.com/institutions/nmc-serbia/albanian-nmc/anketa-o-manjinskim-pravima-albanaca-i-nacionalnom-savetu-albanske-nacionalne-manjine/>

36 „Beograd i Priština proizvode probleme." *Jug Press*, 2. maj 2011. <http://www.juznevesti.com/Intervju/Beograd-i-Priština-proizvode-probleme.sr.html>

Produženo prisustvo oružanih snaga

Lokalni političari i jedan broj građana smatraju da je produženo prisustvo oružanih snaga problem koji je prisutan duže od decenije. Oni postavljaju pitanje zašto, ako je situacija normalna, ima specijalne policije i vojnih jedinica na jugu Srbije. Predsednik Skupštine opštine Bujanovac smatra da su policija, a posebno Žandarmerija još uvek prisutni na jugu Srbije u prevelikom broju.[37] On kaže da su sećanja na nasilje koje su počinile srpske oružane snage i dalje sveža. Prema mišljenju učesnika ove studije, Žandarmerija je do pre nekoliko godina u KZB sprovodila detaljnu pretragu vozila i ljudi, stvarajući tako tenzije sa lokalnim stanovništvom. Žandarmerija je ponekad funkcionisala čak i kao saobraćajna policija.[38]

Promene nabolje ipak postoje. Prema mišljenju građana koji su ušestvovali u radu fokus grupa, situacija se znatno poboljšala u odnosu na period od pre nekoliko godina i oni više ne viđaju pripadnike Žandarmerije na ulicama. Prisustvo Žandarmerije nije predstavljalo problem ni u jednoj od dve fokus grupe. Kada su učesnici izričito bili upitani da li je bilo nekih problema sa oružanim snagama u skorije vreme, odgovorili su da više ne viđaju pripadnike Žandarmerije na ulici i da, koliko znaju, nisu prisutni u meri u kojoj su nekad bili. U proteklih pet godina upućena je samo jedna žalba tokom hapšenja članova Gnjilanske grupe kada je Žandarmerija ušla u kuću pogrešne osobe i upotrebila prekomernu silu tokom hapšenja. U poslednjih pet godina nije bilo pritužbi na ponašanje pripadnika Žandarmerije tokom njihovog redovnog rada.

Procenjuje se da u Kopnenoj zoni bezbednosti ima oko 500 pripadnika Žandarmerije. Nalaze se u kasarnama i imaju policijsku nadležnost. Razlog slanja Žandarmerije u ovo područje jeste taj što redovna policija nije naoružana i nije obučena da se bori protiv terorizma i drugih bezbednosnih pretnji u regionu. Prema nedavnim izjavama ministra unutrašnjih poslova, Žandarmerija izvodi samo one zadatke koja multietnička policija nije u mogućnosti da izvede.[39] Žandarmerija nije iznela svoj stav u vezi sa svojim stalnim prisustvom na administrativnoj liniji sa Kosovom, kao ni procenu koja bi bila u vezi sa mogućim terorističkim pretnjama u regionu, te oni nisu uvršteni u ovo istraživanje.

37 Žandarmerija je organizaciona jedinica Odeljenja policije u Ministarstvu unutrašnjih poslova, koja planira, organizuje i izvršava najsloženije bezbednosne zadatke na celoj teritoriji Republike Srbije. Njihovi zadaci su antiterorizam, obezbeđivanje javnog reda i mira u situacijama visokog rizika i pružanje pomoći u vanrednim situacijama (spasilačka služba). Više detalja: <http://www.mup.rs/cms_lat/direkcija.nsf/zandarmerija.h>

38 Ova informacija dobijena je tokom intervjua sa poslanikom Rizom Halimi.

39 „Jug Srbije – u potrazi za rešenjem." *B 92*, <http://www.b92.net/info/vesti/pregled_stampe.php?yyyy=2011&mm=03&dd=28&nav_id=502448>

Pokazatelj lošeg delovanja policije jesu žalbe na rad policije. Odeljenje unutrašnje kontrole Ministarstva unutrašnjih poslova odgovorilo je na naš zahtev za uvid u informacije od javnog značaja koje se odnose na žalbe podnete protiv policije u opštinama Bujanovac, Medveđa i Preševo. U periodu od 2003. do 2011. godine bilo je samo deset žalbi podentih protiv policije. Odeljenje unutrašnje kontrole zaključilo je da je osam žalbi bilo bez osnova, dok su dve, u vezi sa drogom ili sa vršenjem nezakonitih radnji, potkrepljene dokazima. Tri žalbe (preciznije dva prigovora i jedna žalba) podnete su protiv rada pripadnika Žandarmerije i u vezi su sa neprofesionalnim ophođenjem tokom pretrage u stambenoj zgradi u Preševu, kao i sa neprofesionalnim i nepravilnim ponašanjem pripadnika Žandarmerije. Međutim, Odeljenje unutrašnje kontrole odlučilo je da su ove žalbe bez osnova. One su podnete anonimno, te je nemoguće utvrditi da li je navodno loše ophođenje bilo etnički motivisano.

Uspostavljanje multietničke policije 2001. godine, koja je sastavni deo policije Srbije, pokušaj je srpske Vlade da poveća poverenje građana u oružane snage. Nedavna izjava ministra nagoveštava to da su Albanci sada mnogo više zastupljeni u policiji nego što je to ranije bio slučaj. U Preševu, od 154 zaposlenih u Ministarstvu unutrašnjih poslova 115 su Albanci, dok su u Bujanovcu, od 198 zaposlenih osoba, Albanci zaposleni na 101 radnom mestu.[40] Ovo predstavlja napredak u odnosu na period od pre deset godina, ali u poređenju sa srukturom stanovništva, Albanci i dalje nisu proporcionalno predstavljeni. Nismo mogli da dođemo do zvaničnih podataka o zastupljenosti Albanaca u Ministarstvu unutrašnjih poslova uopšte, ali ni u regionu. Prema informacijama prikupljenim u intervjuima, nema Albanaca u Žandarmeriji. Zastupljenosti Albanaca u redovnoj policiji je veća, pa je tako, na primer, šef policijske stanice u Preševu Albanac. Problem je u tome što Albanca nema na višim nivoima uprave, kao što je, na primer, Policijska uprava u Vranju. Dalji problem predstavlja to što nijedan policajac albanske nacionalnosti nije završio Policijsku akademiju.[41]

40 „Dačić: Stabilno u Bujanovcu, Preševu i Medveđi." *Blic*, 28. 3. 2011. <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/244242/Dacic-Stabilno-u-Bujanovcu-Presevu-i-Medvedji>

41 Ova informacija dobijena je tokom intervjua sa poslanikom Rizom Halimi.

Još jedno rešenje bilo je osnivanje Opštinskog saveta za bezbednost, koji je formiran 2005. godine. Sastoji se od političara, predstavnika važnih institucija i sudstva itd. U okviru Saveta postoje tri aktivne grupe, koje su odgovorne za borbu protiv droge, sprečavanje nasilja u porodici i multietničke odnose. Ovo telo raspravlja o trenutnim bezbednosnim problemima i sastaje se sa policijom. Ono što zabrinjava,prema mišljenju predsednika Skupštine opštine koji predsedava ovim telom, jeste to što Savet nema uticaj na rad policije. Jedan od problema jeste i taj što je policija centralizovana i što joj naredbe stižu iz Beograda.

Žena kupuje povrće u Bujanovcu
OEBS, Milan Obradović

Preporuke

•Vlada Srbije treba više da se angažuje na jugu Srbije. Koordinaciono telo za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđu treba da proširi svoje kancelarije na jugu Srbije i da osigura to da su njegovi programi u skladu sa potrebama građana tog regiona.
•Ekonomski razvoj treba da bude prioritet politike Vlade Srbije kada je u pitanju jug Srbije. Vlada bi trebalo da ima plan ekonomskog razvoja ovog regiona, kao i da načini korake kojima bi privukla više investicija u region.
•Vlada Srbije i Evropska unija treba više angažuju da se kako bi izgradili kapacitet lokalnih aktera da privuku investicije u region.
•Vlada Srbije treba više da se angažuje kako bi se Albanci i Romi lakše integrisali u institucije, a da pri tom ne dozvoli da ovo pitanje deli pripadnike ovih zajednica.
•Vlada Srbije treba više da se angažuje kako bi obezbedila slobodu kretanja iz Kosova u Srbiju. Komunikacija Albanaca i njihovih albanskih rođaka predstavlja prioritet za ovu populaciju, pa je potrebno pratiti sprovođenje Sporazuma o slobodi kretanja.
•Lokalni političari treba da reprezentuju interese cele zajednice koju predstavljaju, a ne pojedine nacionalne grupe. Lokalne vlasti treba da definišu svoje prio ritete i da razviju projekte koji se odnose na sve etničke zajednice na jugu Srbije.
•Potrebno je unaprediti komunikaciju etničkih zajednica na jugu Srbije, a EU i međunarodna zajednica treba da podstiču ovaj dijalog.
•Vlada Srbije treba aktivno da učestvuje u primeni Sporazuma o priznavanju diploma. Tako će staviti do znanja da se brine o mladima na jugu Srbije.
•Vlada Srbije i lokalne vlasti treba da pristupe emigraciji kao problemu koji utiče na razvoj ovog regiona. Treba iskoristiti ljude koji su se preselili na Kosovo ili u EU kao osnovu za dijalog sa tim zemljama i za razvoj ekonomske saradnje.
•Ministarstvo unutrašnjih poslova treba da ohrabri Albance i Rome da rade u policiji, naročito u Žandarmeriji, uprkos njenoj lošoj reputaciji. Veća zastupljenost manjina povećaće njihovo poverenje u policiju.
•Ministarstvo unurašnjih poslova treba da razvije mogućnosti za to da lokalne zajednice učestvuju u rešavanju lokalnih bezbednosnih problema. Ovo se može postići redovnim sastancima predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova i predstavnika lokalnih zajednica.

Skraćenice

OCD	Organizacija civilnog društva
EU	Evropska unija
KZB	Kopnena zona bezbednosti
KFOR	Međunarodne snage za bezbednost na Kosovu
OVK	Oslobodilačka vojska Kosova
KPS	Kosovska policijska služba
OVPMB	Oslobodilačka vojska Preševa, Medveđe i Bujanovca
NATO	Severnoatlantska alijansa
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
SFRJ	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
SRJ	Savezna Republika Jugoslavija
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj

O autorki

Zorana Brozović - diplomirala je psihologiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu, a magistrirala na Fakultetu političkih nauka u Beogradu na temi «Analiza diskursa o NATO" u Srbiji. Od 2004. godine radi u Beogradskom centru za bezbednosnu politiku na istraživačkim projektima. Do sada je objavljivala radove o sledećim temama: analiza diskursa, javno mnjenje o bezbednosnim temama, uloga civilnog društva u sektoru bezbednosti.

Predlog praktične politike (Policy Paper)

Predlog praktične politike je analitički rad u kome autor argumentovano predlaže rešenja za aktuelne probleme iz oblasti bezbednosti. Forma i sadržaj ovog rada je isključiva odgovornost autora. Stavovi iskazani u tekstu publikacije ne moraju nužno odražavati stanovišta Beogradskog centra za bezbednosnu politiku.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

323(497.11)

БРОЗОВИЋ, Зорана, 1976-
Teritorijalni i granični sporovi na Zapadnom Balkanu : studija slučaja: teritorijalni i sporovi oko administrativne linije između Srbije i Kosova / Zorana Brozović. - Beograd : Beogradski centar za bezbednosnu politiku, 2012 (Beograd : Unigraf). - 23 str. : ilustr. ; 25 cm. - (Predlog praktične politike)

Tiraž 300. - O autorki: str. 23. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-6237-016-7

a) Србија - Границе - Косово
COBISS.SR-ID 189829644

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (od 1997. do juna 2006. godine poznat pod imenom Centar za civilno-vojne odnose) nezavisni je istraživački centar koji radi na unapređenju bezbednosti građana i društva. U središtu interesovanja BCBP nalaze se politike koje kao cilj imaju poboljšanje ljudske, nacionalne, regionalne i međunarodne bezbednosti, posebno konsolidaciju reforme sektora bezbednosti i integraciju zemalja Zapadnog Balkana u evrtoatlantsku zajednicu. Svoje ciljeve BCBP ostvaruje istraživanjem, analiziranjem, predlaganjem praktične politike, javnim zastupanjem, obrazovanjem, izdavačkom delatnošću, stručnom podrškom reformama i umrežavanjem svih relevantnih aktera u bezbednosnu zajednicu.

Autori: Zorana Brozović
Izdavač: Beogradski centar za bezbednosnu politiku
www.bezbednost.org
Urednici izdanja: Miroslav Hadžić i Sonja Stojanović
Lektura i korektura: Tatjana Hadžić
Recenzija: Filip Ejdus
Grafička obrada: Boris Brozović
ISBN 978-86-6237-016-7